P

Meemoeders, duovaders & co-ouders

MEEROUDERSCHAP

HOEVEEL OUDERS KAN EEN KIND HEBBEN? VOLGENS DE WET HOOGUIT TWEE, MAAR BINNENKORT MISSCHIEN MEER. DIT VOORJAAR HEEFT DE TWEEDE KAMER EEN STAATSCOMMISSIE INGESTELD OM ZICH TE BUIGEN OVER VRAAGSTUKKEN ROND MEERVOUDIG OUDERSCHAP.

TEKST: JAAP BARTELDS | BEELD: HANS REINERIE

Sinds 1 april is het wettelijk mogelijk om als vrouw, samen met je lesbische partner, op eenvoudige wijze ouder te worden. Dat is natuurlijk fantastisch als je met z'n tweeën een kind opvoedt. Maar in de huidige samenleving bestaan veel verschillende vormen van meerouderschap, waarbij bijvoorbeeld ook de biologische vader een aanzienlijk deel van de opvoeding voor zijn rekening neemt, eventueel samen met een mannelijke partner. Voor gezinnen waarbij zowel de vader(s) als de moeder(s) hun kinderen opvoeden in een co-ouderschap bestaat dan ook vraag naar het zogenaamde meerouderschap. Tot dusver kunnen kinderen niet meer dan twee wettelijke ouders hebben, waardoor er in dit soort gezinnen altijd één of twee ouders buiten spel blijven staan. Na een lobby van het COC heeft de regering een onderzoek laten uitvoeren door de Vrije Universiteit Amsterdam, de Rijksuniversiteit Groningen en de Universiteit Utrecht naar de behoefte aan een regeling voor meerouderschap. Die blijkt er bij een deel van de roze gezinnen inderdaad te zijn. Als het mogelijk was, zou een meerderheid het ouderlijk gezag aan alle betrokken volwassenen toekennen. Over het onderzoek later meer, want eerst zijn we op bezoek gegaan bij twee gezinnen die het meerouderschap al jaren in de praktijk beoefenen.

King, Anco, Jasmijn, Ruben en Evie

Aan een fraaie gracht in Delft in een al even fraai pand wonen King Kho en Anco Sesselaar. De eerste is psychiater en heeft een praktijk aan huis, de tweede is senior adviseur bij de landelijke politie. Ze ontvangen ons in de woonkeuken met uitzicht op de tuin, waar twee kleuters rondracen op hun fietsjes. King had een kinderwens zolang hij zich kon herinneren. Hij en Anco leerden elkaar kennen in 1999 en trouwden twee jaar later. "In 2003 zijn we serieus gaan nadenken over adoptie", vertelt Anco terwijl hij ministroopwafels uitdeelt aan Jasmijn en Ruben, een tweeling van bijna vijf jaar oud. "Tien jaar geleden was adoptie in zwang onder homo's. We hadden ons ingeschreven, werden geschikt verklaard en hadden een paar keer bijna een match. Een jaar later kwamen we verschillende vrouwen tegen die een eigen kindje wilden. De meesten waren vooral op zoek naar een donor, terwijl voor ons vanaf het begin vaststond dat we een co-ouderschap wilden." In 2008 kwamen Anco en King de moeders van hun tweeling tegen via de stichting Meer dan Gewenst, een platform dat toekomstige ouders aan elkaar koppelt. "Hun advertentie viel op vanwege het feit dat ze meer wilden dan alleen een donor. Dat zie je niet veel. Slechts een klein percentage wil een rol van betekenis voor de vader. Voor ons was dat essentieel." Intussen houdt King de kinderen op afstand van de interviewer door ze voor de televisie te zetten en hij besluit even bij ze te gaan zitten, want: "Papa! Jasmijn vindt de film te eng!" Anco vervolgt zijn verhaal: "Nadat we Tamara en Petra hadden ontmoet, klikte het meteen. Vooraf dachten we dat we moesten wachten tot we vrienden waren. Maar dat voelde een beetje gek. Omdat de basis goed was en we elkaar vertrouwden, zijn we na een paar maanden aan de slag gegaan." Vooraf hebben de ouders gevieren een ouderschapsplan gemaakt waarin alles is vastgelegd, zoals omgangsregeling na de geboorte. Na een jaar was die min of meer fifty-fifty: King en Anco hebben de kinderen vanaf woensdagmiddag tot vrijdagavond, met om de week het weekend erbij. De moeders wonen op twintig minuten rijden in Hillegersberg, het Amsterdam-Zuid van Rotterdam. Anco is de biologische vader. "Het maakte de moeders niet uit en omdat ik uit een kleine familie kom, zei King dat ik ondanks zijn jarenlange kinderwens de biologische vader mocht worden. Dat was een heel mooi cadeau van hem." In het ouderschapsplan werd ook de erkenning van de kinderen vastgelegd. "Dat plan is niet bindend, dus moesten we ook naar de rechter om dit wettelijk te regelen. Echter, wij zijn als mannen getrouwd. Tot 1 april dit jaar stond vast dat getrouwde mensen geen kind buiten het huwelijk mochten erkennen. Dat gold dus ook voor homostellen. Bij de burgerlijke stand konden we de erkenning dus niet regelen, omdat wij getrouwd waren. Dat was pijnlijk." Uiteindelijk duurde het nog een jaar totdat de erkenning was geregeld. "Stel dat de moeder in de tussentijd was overleden, dan hadden de kinderen dus geen ouders gehad. Dan had de rechter een voogd benoemd en die had Jeugdzorg eropaf gestuurd."

> "ZE ZOUDEN WEL MET Z'N ALLEN IN ÉÉN HUIS WILLEN WONEN"

Vanaf 1 april is tegelijkertijd met de wetgeving van het lesbisch moederschap het 'foutje' van het huwelijk tussen twee mannen opgelost. Goed nieuws voor King en Anco, want in juni dit jaar kregen ze er nog een kindje bij. "Een paar weken geleden is Evie geboren. Omdat Tamara en Petra samen al een dochter opvoeden, wilden ze niet nog een kindje. Dus hebben we een andere moeder benaderd, opnieuw via Meer dan Gewenst. King is de biologische vader, dus zijn grote wens is ook uitgekomen. Deze keer konden we de erkenning meteen via het loket van de burgerlijke stand regelen. Het afschrift kregen we meteen mee. Dat is echt een verbetering."
Vanaf augustus begint de regeling rond Evie, met dezelfde rolverdeling als bij Jasmijn en Ruben. Het contact met de moeders is er continu. "Wij zijn iets minder streng dan de moeders, maar daar praten we onderling over. Bij het ophalen en wegbrengen wisselen we informatie uit over een wondje of een valpartij. Ook gaan we regelmatig met elkaar eten. Afgelopen zondag waren ze hier, vanaf een uur of vijf. Als de kinderen naar bed zijn, praten we dan door tot een uur of tien. Deze keer hebben we de zwemlessen besproken. De kinderen vinden het geweldig als we met z'n allen bij elkaar zijn. 'Gaan jullie nog praten met elkaar?', vragen ze dan. Ze zouden wel met z'n allen in één huis willen wonen."
Wat vinden de kinderen er zelf eigenlijk van, dat ze twee vaders en twee moeders hebben? "Ze merken er niet echt veel van", zegt King. "Laatst had ik een gesprekje met Ruben. Die zei dat hij verliefd was op een meisje. Niet op een jongetje? Nee papa, dat kan toch niet. Maar hoe zit dat met papa dan? Oh, dat is iets anders." Anco besluit: "Jasmijn maakt het niet uit. Die wil best met een meisje trouwen."

Job, Jo, Inge en Boris

Door naar Amsterdam-Zuid, waar we in de tuin van Job Hengeveld neerstrijken. Als advocaat legt hij zich toe op intellectueel eigendom en auteursrecht in de ICT en media. Tegenover hem zit Inge Zijlstra, die haar eigen huisartsenpraktijk heeft en sinds 2002 samen is met Jolanda (Jo) van der Heijden. Ze werkt als office manager bij het Amsterdams Natuur en Milieu Educatie Centrum en loopt af en toe even naar binnen, waar Boris (7) zich voor de televisie heeft geïnstalleerd. Jo en Inge wonen in het huis boven Job. Nog wel, want ze gaan deze zomer met z'n allen verhuizen naar één huis in IJburg met twee voordeuren.
"We hebben met z'n allen een heel pand gekocht op Steigereiland", vertelt Job. Gekscherend: "Inge wilde er een woongroep van maken, maar dat is haar niet gelukt." Terwijl het op papier wél een woongroep is. "Het kromme is dat we het bij de bank zo moesten presenteren", zegt Inge. "Onze woonconstructie snappen ze niet." Jo: "Drie mensen met een baan, dat zou toch geen probleem zijn bij een hypotheek. Maar blijkbaar hebben ze daar toch moeite mee."
Job en Inge zijn al bevriend sinds hun vroege tienerjaren. Ze leerden elkaar kennen in Engeland, waar ze 's zomers logeerden bij gemeenschappelijke vrienden. Ze reisden samen heen en terug en bleven elkaar altijd zien. De vriendschap verdiepte toen Inge voor Artsen zonder Grenzen naar Afrika vertrok. "Job en ik hadden het wel eens gehad over een kinderwens en hoe je dat op poten zou kunnen zetten. We lieten in het midden of we dat met elkaar wilden, maar het hing een beetje in de lucht. In Soedan was ik op mezelf teruggeworpen, dus dan zoek je automatisch meer contact met vrienden in Nederland. Daar, in die periode, zijn allemaal serieuze brieven geschreven. Het idee over een kind is toen steeds concreter geworden. Heel toevallig stond het huis boven Job te koop, vertelde hij toen hij me van Schiphol op kwam halen. Die woning kon ik kopen en daarna zijn we aan de slag gegaan. De kinderwens was er, maar het leidde niet tot een zwangerschap. En toen was Jo daar ineens." Jo: "Ik kwam plotseling uit de lucht vallen." Job, lachend: "Nee hoor, daar hebben we je op uitgezocht." Inge vervolgt: "Jo wist dat we bezig waren met die kinderwens. Uiteindelijk was het best frustrerend dat het na zes jaar nog steeds niet was gelukt. Je krijgt een heel andere verhouding met elkaar en ik vond het een lastige tijd. Toen zei Jo: 'Waarom zou ik het eigenlijk niet proberen?'.
Dus toen hebben we het op die manier aangepakt. Met zeventien weken ging

die zwangerschap mis, dat was heel moeilijk. Maar Jo liet er geen gras over groeien, die dacht: hier gaan we nu niet mee stoppen." De tweede keer ging het wel goed. "En het resultaat van alle inspanningen zit binnen op de bank."
Inge: "Dat stond ook op het geboortekaartje: hij is er!"
Harde afspraken hebben de drie ouders niet gemaakt. Wel een verdeling van eenderde en tweederde. Job: "De enige afspraak, of meer een voorwaarde, was dat ik echt vader wilde zijn, niet een soort oom." Jo voegt toe: "Dat was voor mij ook de enige reden dat ik ermee instemde. Ik wilde niet fulltime moeder zijn. Dus het kwam allemaal heel goed uit." Verder hebben Job, Jo en Inge afgesproken dat ze bij elkaar in de buurt blijven zolang Boris minderjarig is. "En dan letterlijk", zegt Jo. "Dus op step-afstand, dat hij de straat niet hoeft over te steken." Nu moet Boris een trap op en af, straks wonen zijn ouders in een eigen pand met twee gescheiden woningen. "Het is een duidelijke, maar prettig gescheiden woonsituatie", zegt Inge. "Boris weet precies wanneer hij naar vader en wanneer hij naar zijn moeders gaat. Dat zal op den duur wel wat vervagen."
Job: "Dat gebeurt nu al. Boris zegt vaak: 'Ik wil nu even naar mammie en mama'. Om even z'n nieuwe lego te laten zien. Of z'n nieuwe rapport."
Terwijl de glazen witte wijn worden bijgeschonken, komt het meerouderschap ter sprake. Dat een kind maar twee ouders mogen hebben, vinden ze ouderwets. Niet dat ze er veel over nadenken, maar af en toe dient een situatie zich aan waarin het speelt. "Inge is net zo goed moeder, maar juridisch gezien niet. Stel dat Boris iets overkomt en Inge moet met hem naar het ziekenhuis. Dan mag zij niets over hem beslissen omdat zij niet de wettelijke ouder is van Boris. Dat is belachelijk." Ter verduidelijking:

> "IK WILDE ECHT VADER ZIJN, NIET EEN SOORT OOM"

de recent ingevoerde meemoederwet geeft de niet-biologische moeder dezelfde rechten als de biologische moeder maar alleen als er geen vader is erkend – volgens de wet mag je niet meer dan twee ouders hebben. Jo: "Dus als het ziekenhuis vraagt of jij de moeder bent..." Inge: "Dan zeg ik natuurlijk ja! Maar juridisch ben ik niets. We hebben daar een klein draaitje aan gegeven sinds we in 2008 zijn getrouwd. Ik heb Boris opgenomen in mijn testament. Dat is voor ons nu een soort juridische verbintenis."
Wat is tot slot het succes van de formule van Job, Jo en Inge? "We hebben allemaal de beste bedoelingen, overleggen veel en er is veel contact", zegt Inge. Jo besluit: "We laten elkaar vrij, respecteren elkaars privacy en komen niet onaangekondigd bij elkaar binnenvallen. Pas wanneer het vertrouwen minder wordt, heb je behoefte aan meer regels. Maar dat is hier niet aan de orde."

Maximale keuzevrijheid

Volgens COC-voorzitter Tanja Ineke heeft in een ruime meerderheid van de roze gezinnen de biologische vader een belangrijke rol. "Om hoeveel gezinnen het exact gaat weten we niet, maar het zijn er honderden. In veel van die gezinnen speelt de vader een prominente rol. Zijn juridische status past vaak niet bij die rol, dus daar zit een discrepantie."
Dat vanaf 1 april dit jaar het lesbisch ouderschap wettelijk is geregeld noemt Ineke een stap in de goede richting. "De volgende stap is het wettelijk erkennen van meerdere ouders. Het zijn nogal wat keuzes die je maakt voor je kind. Van wie erft het straks, wiens nationaliteit moet je kiezen. Als ouder moet je maximale keuzevrijheid kunnen hebben. Dus moet er helderheid bestaan over wie welke rol heeft en welke juridische positie. Duidelijkheid is ook in het belang van de kinderen." In 2013 heeft staatssecretaris Teeven een onderzoekscommissie ingesteld. In samenwerking met de Vrije Universiteit werden meeroudergezinnen bevraagd over hun wensen en behoeftes. Helaas voor het COC kreeg die commissie alleen opdracht om te kijken naar de mogelijkheden van één aspect van meerouderschap, namelijk het ouderlijk gezag. "Zaken als erfrecht en nationaliteit bleven buiten beschouwing", zegt Ineke. "Maar het is een feit dat drie- of vieroudergezinnen er gewoon zijn. Dat moeten we met elkaar gaan regelen. Daarom blijven we aandringen op een breder onderzoek." Uiteindelijk heeft dit geleid tot de staatscommissie Herijking ouderschap, die dit voorjaar werd aangesteld. Als die staatscommissie tot de conclusie komt dat een regeling meerouderschap wenselijk is, zal deze ook een conceptwet opstellen.
In het onderzoek van de Vrije Universiteit, *Meeroudergezag: een oplossing voor kinderen met meer dan twee ouders?*, onderscheiden de onderzoekers twee typen meeroudergezinnen, namelijk niet-intentionele gezinnen die door bijvoorbeeld een scheiding en een nieuwe relatie zijn ontstaan, en intentionele gezinnen. Dat zijn de gezinnen uit dit verhaal, dus daartoe beperken we ons hier dan ook. In het onderzoek kwamen 117 biologische moeders aan het woord, 88 zogeheten meemoeders en 65 bekende donoren/vaders. Het bleek dat de biologische moeder en de meemoeder meestal beiden de juridische ouders van de kinderen zijn (71%). Ook het gezag ligt meestal bij de moeders (88%). Van de donoren geeft 17 procent aan een medeverzorgende ouder in een co-ouderschap met de moeders te zijn, 26 procent is de derde, niet verzorgende ouder naast de moeders, 32 procent is een symbolische vaderfiguur en 14 procent speelt geen rol in het leven van het kind. Opvallend is dat de moeders zelf de rol van de bekende donor nooit beoordelen als die van een medeverzorgende ouder in een co-ouderschap met de moeders. Volgens onderzoeker Wendy Schrama komt dat doordat er veel minder mannen dan vrouwen aan het onderzoek meededen. "Het werd wel duidelijk dat we verder moesten kijken dan alleen naar twee vrouwen en een donor." Ook zegt ze dat het lastig zal worden het ouderschap waarbij twee vaders zijn betrokken juridisch goed te regelen. "Het onderzoek kan helpen om de commissie te adviseren. Het is moeilijke materie. Niet alleen technisch, maar ook doordat er zoveel verschillende situaties bestaan." Schrama vermoedt dan ook: "Het zal nog zeker tot maart 2016 duren voordat de commissie Herijking ouderschap met een voorstel komt." ■

> "HET IS EEN FEIT DAT DRIE- OF VIEROUDER-GEZINNEN ER GEWOON ZIJN"